

بسم الله الرحمن الرحيم

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkîh” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Faiz Sadece Altı Sınıf İçin mi Geçerlidir?

Alâ el-Maktarî'ye

Soru:

Esselamu Aleykum.

Soru, Muhsin el-Cadabî adlı arkadaşlardan birinden gelmiştir – Sana'a

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Menfaat (kâr) getiren her borç faizdir.”** Nitekim hadisler, faizi altın, gümüş, (hurma, kuru üzüm, buğday, arpa) gibi bazı sınıflarla sınırlandırmıştır. O halde zorunlu (kanuni) kâğıt (paralar), altın ve gümüşle kaplanmadıkları hükmünden dolayı onda faiz yok mudur? Bir kişinin başka bir kişiye, bir ton demir borç vermesi ve onu demir olarak geri vermesini, ancak bir buçuk ton gibi bir tondan daha fazlasını vermesini şart koşması caiz midir?

Allah size hayırla mükafatlandırsın.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Evet, faiz sadece altı sınıf için geçerlidir: Hurma, buğday, arpa, tuz, altın ve gümüş.. Ancak bu, satış ve selemde olur. Borç (kredi) ise; her şeyde olabilir. Daha fazlasını veya daha azını almak yahut başka bir türünü almak için bir şeyi borç vermek asla helal olmaz. Ancak aynı tür ve aynı miktarda borç verilebilir.

Faizin sadece bu altı tür için olmasına gelince; Çünkü sahabelerin icması, bunun üzerinde ittifak etmiştir. Çünkü Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **الذهب بالذهب والفضة بالفضة والبر بالبر والشعير بالشعير، والتمر بالتمر والملح بالملح، مثلاً بمثل، سواء بسواء، يداً بيد، فإذا اختلفت هذه الأصناف فبيعوا كيف شئتم إذا كان يداً بيد** “**Altını altınla, gümüşü gümüşle, hurmayı hurmayla, buğdayı buğdayla, tuzu tuzla, arpayı arpa ile peşin ve eşit olarak değiştirilsin. Bu sınıflar farklı olunca, istediğiniz gibi peşin olarak alış-veriş yapın.**” [Müslim, Ubade İbn Sâmit'den rivayet etmiştir.] İcma ve hadis, faizin muayyen şeylerde olacağını belirtmiştir. Bunların dışındaki eşyalarda faiz olmaz. Sadece bunlarda sabit olmuştur. Bu altı türün dışındaki şeylerin haramlığına dair bir delil varit olmamıştır. Dolayısıyla bunun dışındakilerde faiz olmaz, aynı cinsten olan ve bu vasfa intibak eden her şey bu kapsama girer. Bunun dışındakiler, bu kapsama girmez. Hakeza faiz, satış ve selemde sadece şu altı şeyde geçerlidir: Hurma, buğday, arpa, tuz, altın ve gümüş. **Bunlar cins isimler olup bunlara kıyas yapılmaz.**

Ancak zekât hakkındaki hadislerde, **altın ve gümüşü nakit olarak, yani sadece cins isim olarak değil**, bilakis insanların kendisiyle fiyatlar ve ücretler olarak muamele ettiği nakit olarak zikreden nâsslar vardır. Bu delillerden, nakitin olduğu bir illet istinbat edilmiştir. Dolayısıyla buna, zorunlu (kanuni) kâğıt paralar da kıyas edilir. Böylece bunlara bu illet tahakkuk eder ve bunlara, altın veya gümüş piyasasındaki muadilini hesaplayarak nakit zekâtının hükümleri uygulanır. Ali İbn Ebi Talib'den, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: - إذا كانت لك مئتا درهم، وحال عليها الحول، ففيها خمسة دراهم، وليس عليك شيء - يعني في الذهب - حتى يكون ذلك عشرون ديناراً، فإذا كانت لك عشرون ديناراً، وحال عليها الحول، ففيها نصف دينار **“İki yüz dirhem olup da üzerinden bir yıl geçmişse, onda beş dirhem (zekât) vardır. Yirmi dinarın olmadıkça senin üzerine -altında- (zekât olarak) bir şey yoktur. Yirmi dinarın olup da üzerinden bir sene geçerse onda yarım dinar (zekât) vardır.”** [Ebu Davud rivayet etti.] Aynı şekilde şu kavli de varit olmuştur: في كل عشرين ديناراً نصف دينار، وفي كل أربعين ديناراً دينار **“Her yirmi dinarda yarım dinar; kırk dinarda ise bir dinar zekât vermek gerekir.”** Ali Radiyallahu Anhu'dan, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: .. فهاتوا صدقة الرقة، في كل أربعين درهماً، درهماً وليس في تسعين ومائة ... **Rikkaların (basılı paraların) zekâtını getiriniz. Her kırk dirhemde bir dirhem (zekât) vardır. Doksan ve yüzde zekât yoktur. Fakat (gümüş) iki yüz dirheme ulaştığında, bundan beş dirhem zekât vermek gerekir.”** [Buhari ve Ahmed rivayet etti.] Muhammed İbn Abdurrahman el-Ensari hem Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hem de Ömer'in yazdığı zekât mektuplarında, şu ifadelerin geçtiğini rivayet etmiştir: ... والورق لا يؤخذ منه شيء حتى يبلغ مئتي درهم ... **“200 dirheme ulaşmadıkça gümüşün zekâtı yoktur.”** [Ebu Ubeyd rivayet etti.]

Tüm bu hadisler, nakit (para) ve değere delalet etmektedir; Çünkü rikka lafızları, “her kırk dirhemde bir dirhem” karinesiyle gelmiştir. Kâğıt (para), dinar ve dirhem, darphanelerde basılan ve dökülen altın ve gümüş, nakitler ve değerler olarak adlandırılan lafızlardır. Dolayısıyla bu lafızlarla ifade edilmesi, bu hadislerden kastedilenin nakit ve değer olduğuna delalet etmektedir. Dolayısıyla da bu lafızlar, zekât, diyetler, kefaretlar, hırsızlıktan dolayı elin kesilmesi ve diğer hükümler gibi birçok şerî hükümlerle ilişkilendirilmişlerdir.

Buna göre zorunlu (kanuni) kâğıtların, bu nakit (para) ve değere, yani eşyaların değerlerine, menfaatlerin ve hizmetlerin ücretine ve kendisiyle altın ve gümüşün satın alındığı, ayrıca kendisiyle diğer teklif ve aynilerin satın alındığı şeylere tahakkuk ettiği görülmektedir. Dolayısıyla bunların, nakit ve değere tahakkuk etmiş olması, **dinar ve dirhem olarak basılmış olan** altın ve gümüş için de tahakkuk ettiği göstermektedir. Böylece hadisler, altın ve gümüş nakitlerinde zekâtın farz olduğunu kapsamaktadır. Bu nedenle altın ve gümüş için zekât vermek farz olduğu gibi bu türden paralar için de zekât farzdır ve altın ve gümüş olarak takdir edilir. Kimin yanında yirmi dinar altına eş değer -yani 85 gr altın karşılığı- zorunlu (kanuni) kâğıt (para) varsa -ki bu altının nisap miktarıdır- veya 200 dirhem gümüşe -595 grama- eş değer zorunlu (kanuni) kâğıt (para) varsa ve üzerinden de bir yıl geçmişse onun zekâtını vermek farz olur. Dolayısıyla bu miktarın kırkta birini zekât olarak vermek gerekir.

Altının zekâtı altınla, naibe veya vesika para ile de verilir. Aynı şekilde gümüşün zekâtı da, naibe ve vesika paralarla verilebilir. Ayrıca altının zekâtı gümüşle ve zorunlu (kanuni) paralar ile verilebileceği gibi gümüşün zekâtı da altın veya zorunlu (kanuni) paralarla verilir. Çünkü bunların tamamı hem para hem de değerlerdir. Dolayısıyla birbirlerinin yerine kullanılmaları caiz olduğu gibi bu husustaki amacı gerçekleştirmek için bunların birbirlerinin yerine çıkartılmaları da caizdir.

Bunlarda zekât farz olduğu sürece aynı şekilde bunların üzerine, zekât, diyetler, keffaretler, hırsızlıktan dolayı elin kesilmesi gibi para hükümleri ve diğer hükümler de tatbik edilir. Hakeza altın ve gümüşteki faiz hükümleri nakit (para) gibidir ve kanuni kağıt (paralara) intibak eden bir cins olan nakit (para) gibi değildir. Çünkü onlarda, nakit (para) illeti tahakkuk etmiştir.

Borca gelince; hem bu altı sınıf, hem diğerleri hem de sahip olunan her şey için caiz olup onun mülkiyetten çıkarılması helal olur. Dolayısıyla bir menfaat (kâr) getirmedikçe faize girmez. Zira Haris İbn Ebi Usame Ali Radıyallahu Anhu'nun hadisinden şu lafzı rivayet etmiştir: **أن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن قرض جر منفعة** “Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, menfaat (kâr) getiren borcu yasaklamıştır.” Şu rivayet de vardır: **كل قرض جر منفعة فهو رباً** “Menfaat (kâr) getiren her borç faizdir.” Ancak bundan, bir fazlalık olmaksızın borcun en güzel şekilde ödenmesi istisna edilmiştir. Zira Ebu Davud, Ebi Rafi'nin şöyle dediğini tahrir etmiştir: **استسلف رسول الله صلى الله عليه وسلم بكرة فجاءته إبل الصدقة فأمرني أن أقضي الرجل بكرة فقلت لم أجد في الإبل إلا جملاً خياراً رباعياً فقال: أعطه إياه فإن خيار الناس أحسنهم قضاءً** “Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, genç bir deveyi ödünç almıştı. (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e zekât develeri gelince, bana o adamın genç devesini vermemi emretti. Ben, develerin arasında dört yaşındaki güzel ve değerli develerden başka bir deve bulamadığımı söyledim. Bunun üzerine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: “Onu ver. Zira insanların en hayırlısı, borcunu en güzel şekilde ödeyendir.”

Binaenaleyh altı sınıf veya diğerlerinden verilen herhangi bir borcun, sahibine bir fazlalık “menfaat (kâr) olmaksızın geri verilmesi gerekir. Aksi takdirde faiz olur. Sonra bir ton demirin borç verilip bir buçuk ton olarak geri alınması da caiz değildir. Çünkü bu şekilde faiz olur.”

Umarım cevap açıklığa kavuşmuştur Allah'ın izniyle.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 14 Rabi'u'l Âhir 1439
M. 01/01/2018

Cevaba, emirin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4197/>